ASHAB-I KEHF

Diğer Dinlerde Ashab-ı Kehf Kıssası

- Ashâb-ı Kehf kıssasının özünü teşkil eden ve ölümden sonra dirilişin bir misali olan uzun süre mağarada uyuyup yeniden uyanma hadisesi, İslâm'ın dışındaki diğer bazı dinlerde ve çeşitli efsanelerde de yer almaktadır.
- Hindistan'da bir tek kişinin uzun süre uykuda kalması olayına rastlandığı gibi (Bhagavat Gita, Ramayana...), Hint kutsal kitaplarından Mahabharata'da yedi kişinin, peşlerinde bir de köpek olduğu halde riyâzet için krallığa ve dünyaya yüz çevirdikleri nakledilmektedir.
- Yahudilik'te ise Talmud'da Honi ha-Me'aggel adlı şahsın yetmiş yıl, Abimelek'in de altmışaltı yıl uykudan sonra uyandıkları hikâye edilmektedir.

- Ashâb-ı Kehf ile ilgili kıssa ana hatlarıyla “Efes’in yedi uyurları” adıyla Hıristiyanlık’ta da mevcut olup İmparator II. Theodosius’un saltanatının otuz sekizinci yılında Efes şehrine yakın bir mağarada hiç bozulmamış bazı cesetlerin bulunması olayına dayanmaktadır.
- Hıristiyan kaynaklarına göre hadise Efes’te cereyan etmiştir. 1926’da Avusturya Arkeoloji Enstitüsü tarafından bölgede yapılan kazılardan sonra, Panayırdağı’nın doğu yamacında bulunan kalıntıların V. yüzyılın ortalarında (II. Theodosius dönemi) onlar adına yapılan bazilikaya ait olduğu ileri sürülmüştür. Ancak Hıristiyanlık’ta yedi uyurlara nispet edilen başka yerler de vardır.

İslam'da Ashab-ı Kehf Kıssası:

- Ashâb-ı Kehf kıssası Kur'ân-ı Kerîm'de 18. sıradaki Kehf sûresinin 9-26 ayetleri arasında anlatılmaktadır.
- Allah, kıyametin kopacağını ve âhirette ölülerin diriltileceğini insanların daha kolay kavrayabilmeleri için Kur'an'da "Ashâb-ı Kehf" kıssasına yer vermektedir.
- Hadis kaynaklarında zikredilmeyen Ashâb-ı Kehf kıssası, tarih ve tefsir kitaplarında çeşitli rivayetler şeklinde geniş olarak nakledilmekte olup bu rivayetler ana hatlarıyla Hristiyan kaynaklarındaki tasvirlere uymaktadır. Ashâb-ı Kehf'in isimleri ise dokuz kişi olarak, fakat Hristiyan kaynaklarında olduğu gibi farklı şekilde nakledilmekte köpeklerine de "kıtmîr" adı verilmektedir.

Ayetlerin Nüzul Sebebi:

- Kehf sûresinin nüzûl sebebi ile ilgili rivayete göre, Medine Yahudileri, Mekkeli Kureyş müşrikleri tarafından akıl danışmak üzere kendilerine gönderilen Nadr b. Hâris ile Ukbe b. Muayt'a, üç şeyi Peygamber'e sormalarını tavsiye ederler; eğer bilirse gerçek peygamber olduğunu, aksi halde peygamber olmadığını söylerler. Bu üç konu; Ashab-ı Kehf, Yeryüzünün doğu ve batısına seyahat eden kişi (Zülkarneyn) ve ruh'tur. Kıssa bu sorulara cevap olarak nâzil olmuştur.

Ashab-ı Kehf Ne Demektir?

- Kehf “dağda bulunan büyük ve geniş mağara”; demek olup “bir mağarada yıllarca uyutulduktan sonra tekrar uyandırıldıkları haber verilen kişiler” hakkında kullanılmıştır.
- “Rakîm”in ne olduğu hakkında kaynaklarda farklı görüşler yer almaktadır: Sözlükte “rakîm” “yazılı belge, kitâbe” anlamına geldiği için, “Ashâb-ı Kehf’in adlarının veya maceralarının yazılıp mağaranın kapısına yerleştirilmiş bulunan bir kitâbe, taş veya madenî levhadır” diyenler olduğu gibi, Ashâb-ı Kehf’in içinde bulunduğu vadinin veya dağın ya da memleketlerinin, hatta köpeklerinin adı olduğunu ileri sürenler de vardır.
- Bazı hadis kaynaklarında Ashâb-ı Rakîm’in, Ashâb-ı Kehf’in dışında üç kişilik bir topluluk olup yağmurlu bir günde bir mağaraya sığınan, bir kayanın yuvarlanıp mağaranın ağzını kapatması üzerine yaptıkları

iyilikleri anarak Allah'a yakaran ve duaları kabul edilerek mağaradan kurtulan kişiler olduğu da nakledilmektedir.[1]

- Ancak bu sûredeki anlatım ve olaylar dizisi böyle bir yoruma uygun düşmediğinden dolayı, söz konusu hadis bir başka olayla ilgili olmalıdır.
- Ashâb-ı Kehf'in, Hz. Îsâ'nın dinine mensup gençler olduğuna dair çeşitli rivayetler bulunmakla birlikte[2] Kur'ân-ı Kerîm, bu konuda açıklama yapmamıştır.

---

[1] Buhârî, "Enbiyâ", 52; Müsned, IV, 274
[2] Taberî, XV, 200

Bu Olay Nerede Ve Ne Zaman Meydana Gelmiştir?

- Medine Yahudilerinin Hz. Peygamber'e Ashâb-ı Kehf'le ilgili soru sorulmasını istemeleri sebebiyle onların Hz. Îsâ'dan önce yaşadıkları ileri sürülmüştür.
- Diğer taraftan "rakîm" kelimesi "yazılı belgeler" anlamına geldiğine göre Kur'an'daki "Ashâbü'l-Kehf ve'r-rakîm"i, yazdıklarını mağaralarda muhafaza eden Essenîler veya onların öncüleri olarak anlamak da mümkündür. Çünkü Kur'an'da (el-Kehf 18/21), onların bulundukları yere bir mescid yapıldığı ifade edilmekte, Essenîler de kendi mâbedlerine "mescid" demektedirler (Revue Biblique, s. 234).
- Kur'ân-ı Kerîm ise hıristiyan kiliselerini ve yahudi sinagoglarını ifade için mescid kelimesini kullanmamakta, onları "savâmi'", "biya'" ve "salevât" olarak zikretmektedir (el-Hac 22/40).
- Ayrıca Ashâb-ı Kehf kıssasında 19. ayette yiyeceklerle ilgili olarak kullanılan "ezkâ" (أزكى) kelimesi müfessirlere göre "helâl"

anlamındadır. Essenîler'in helâl ve haram konusunda çok titiz oldukları, Tevrat'ın yiyeceklerle ilgili hükümlerine sıkı sıkıya bağlı bulundukları kaynaklarda belirtilmektedir.

- Halbuki Hıristiyanlığa göre "ağızdan giren değil ağızdan çıkan pistir". St. Paul'e göre ise "çarşıda satılan her şey yenebilir" (I. Korintoslular'a, 10/25). Bütün bunlar, Kur'ân-ı Kerîm'de kıssaları anlatılan "Ashâbü'l-Kehf ve'r-rakîm"in Hıristiyanlık öncesi dönemde yaşadıklarını düşündürmektedir.
- Kıssanın geçtiği yerle ilgili olarak da çeşitli rivayetler mevcuttur. İspanya, Cezayir, Mısır, Ürdün, Suriye, Afganistan ve Doğu Türkistan'da Ashâb-ı Kehf'e ait olduğu ileri sürülen mağaralar vardır. Anadolu'da ise Efes, Tarsus ve Efsûs (Arabissos, Afşin) olmak üzere üç yer gösterilmektedir.

- Ancak Fahreddin er-Râzî'nin dediği gibi, Ashâb-ı Kehf'in yaşadığı zaman ve mekân hakkında bir nas bulunmadığına göre bunu kesin olarak bilmek mümkün değildir.

- أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا [9]

- ***9. (Rasûlüm)! Yoksa sen, bizim âyetlerimizden olan Ashâb-ı Kehf ve Rakîmi mi şaşırtıcı buldun?***
- Allah tarafından Hz. Peygamber'e yöneltilen 9. âyetteki soruya bakıldığında onun da olayı şaşırtıcı bulduğu anlaşılmaktadır. Ancak onun bu şaşkınlığı olayın niteliğinden yani ilginç oluşundan kaynaklanmaktadır.

- **إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا [10]**

- ***10. O (yiğit) gençler mağaraya sığınmışlar ve: Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla! demişlerdi.***

- Din ve vicdan hürriyeti bulunmayan bir toplumda yaşayan bu gençler, putperest kavimlerine karşı çıkıp göklerin ve yerin rabbinden başkasına ibadet etmeyeceklerini açıkladılar. Ancak yaşadıkları toplumda Allah'a olan imanlarını serbestçe ifade etme ve inançlarının gereğini yerine getirme imkânı bulamayacaklarını, hatta onların arasında hayat hakkına dahi sahip olamayacaklarını anlayınca, köpeklerini de yanlarına alarak mağaraya sığındılar.

- فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا [11]
- *11. Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk (uykuya daldırdık.)*
- ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا [12]
- *12. Sonra da iki guruptan (Ashâb-ı Kehf ile hasımlarından) hangisinin kaldıkları müddeti daha iyi hesap edeceğini görelim diye onları uyandırdık.*
- نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى [13]

- ***13. Biz sana onların başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini arttırdık.***

- **وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا [14]**

- ***14. Onların kalplerini metîn kıldık. O yiğitler (o yerin hükümdarı karşısında) ayağa kalkarak dediler ki: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O'ndan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa saçma sapan konuşmuş oluruz.***

- **هَؤُلاَءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلاَ يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِبًا [15]**

- ***15. Şu bizim kavmimiz Allah'tan başka tanrılar edindiler. Bari bu tanrılar konusunda açık bir delil getirseler. (Ne mümkün!) Öyle ise Allah hakkında yalan uydurandan daha zalimi var mı?***

- **وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلاَّ اللهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا [16]**

- ***16. (İçlerinden biri şöyle demişti:) "Mademki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığının ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın."***

- وَتَـرَى الشَّـمْسَ إِذَا طَلَعَـتْ تَـزَاوَرُ عَـنْ كَهْفِهِـمْ ذَاتَ الْيَمِـينِ وَإِذَا غَرَبَـتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللهِ مَنْ يَهْدِ اللهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا} **[17]**

- ***17. (Rasûlüm! Orada bulunsaydın) güneşi görürdün: Doğduğu zaman mağaralarının sağına meyleder; batarken de sol taraftan onlara isabet etmeden geçerdi. (Böylece) onlar (güneş ışığından rahatsız olmaksızın) mağaranın bir köşesinde (uyurlardı). İşte bu, Allah'ın âyetlerindendir. Allah kime hidayet ederse, işte o, hakka ulaşmıştır, kimi de hidayetten mahrum ederse artık onu doğruya yöneltecek bir dost bulamazsın.***

- Âyetlerin tasvirinden anlaşıldığına göre mağaranın ağzı kuzey ile kuzeybatı arasında bir noktaya bakmaktadır. Zira sabah güneşi sağ tarafından doğmakta ve batıncaya kadar güneş ışınları mağaranın içine düşmemektedir. Ancak akşam güneşi, çok kısa bir süre mağaranın kapısından içeri vurmakta, fakat onlar mağaranın ortasında oldukları için bundan etkilenmemektedirler.

- وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا [18]

- ***18. Kendileri uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın. Onları sağa sola çevirirdik. Köpekleri de mağaranın girişinde ön ayaklarını uzatmış yatmakta idi. Eğer onların durumlarına muttali olsa idin dönüp onlardan kaçardın ve gördüklerin yüzünden için korku ile dolardı.***

- وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلاَ يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا **[19]**

- ***19. Böylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık: İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. (Kimi) "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık" dediler; (kimi de) şöyle dediler: "Rabbiniz, kaldığınız müddeti daha iyi bilir. Şimdi siz, içinizden birini şu gümüş paranızla şehre gönderin de, baksın, (şehrin) hangi yiyeceği daha temiz ise size ondan erzak getirsin; ayrıca, nâzik davransın (gizli hareket etsin) ve sakın sizi kimseye sezdirmesin."***

- **إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا [20]**

- ***20. "Çünkü onlar eğer size muttali olurlarsa, ya sizi taşlayarak öldürürler veya kendi dinlerine çevirirler ki, o zaman ebediyyen iflah olmazsınız."***

- Ashâb-ı Kehf¸ yıllar sonra uyandıklarında mağarada ne kadar uyuduklarını kestirememişlerdir. "Bir gün yahut bir günden daha az kaldık." demişlerdir. Bu durum¸ uyudukları bu uzun süre içerisinde fizikî bünyelerinin değişmediğini gösterir. Konu ile yapılan bazı filmlerde onların saç¸ sakal ve tırnaklarının aşırı bir şekilde uzadığı gösterilmiştir ki bu âyetlerde anlatılanlarla bağdaşmamaktadır. Şâyet onların fiziklerinde gözle görülür bir değişiklik olsaydı¸ "bir gün yahut daha az kaldık" demezlerdi

- Gençler uyandıktan sonra uykuda geçirdikleri süre hakkında birbirleriyle tartışmışlar; geçen süreyi ve dünyada meydana gelen değişiklikleri bilmedikleri için inkârcıların kendileri hakkındaki tehditlerinin devam ettiğini sanmışlardı. Bu sebeple yiyecek almak üzere şehre gönderdikleri arkadaşlarını dikkatli olması hususunda uyarmışlardı. Ancak gencin asırlar öncesine ait kıyafeti, elindeki para ve konuşmasındaki farklılık onu ele verdi.
- Rivayetlerde anlatıldığına göre şehre gönderilen genç, elindeki parayı harcamak isteyince şehir halkı paranın üzerinde Kral Dakyanus'un (Decius) resmini görmüş ve adamın bir hazine bulduğunu sanarak kendisini devrin hükümdarına götürmüşlerdi.
- Ancak aradan uzun zaman geçmiş ve tevhid inancı yayılmıştı; mevcut hükümdar da tevhid inancına sahipti. Genç adam başlarından geçeni krala anlattı; birlikte mağaraya gittiler ve gencin anlattıklarının doğru olduğunu gördüler.

- وَكَذَلِكَ أَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لاَ رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا [21]

- ***21. Böylece (insanları) onlardan haberdar ettik ki, Allah'ın vaadinin hak olduğunu, kıyametin şüphe götürmez olduğunu bilsinler. Hani onlar aralarında Ashâb-ı Kehfin durumunu tartışıyorlardı. Dediler ki: "Üzerlerine bir bina yapın. Rableri onları daha iyi bilir." Onların durumuna vâkıf olanlar ise: "Bizler, kesinlikle onların yanı başlarına bir mescit yapacağız" dediler.***

- Yeniden dirilmenin mümkün olduğunu ispatlayan bu olağan üstü gelişmelerin ardından yüce Allah, bu gençleri ya aynı zamanda vefat ettirdi veya her biri bir süre yaşadıktan sonra ecelleri geldikçe öldüler ve aynı mağaraya defnedildiler.

- İnsanlar mağarayı buldukları veya bu gençlerle ilgili hikâye dillerde dolaştığı için Ashâb-ı Kehf'in mağarada kaldıkları süreyi ve oradaki durumlarını aralarında tartışıyorlardı. Bazı kimseler, bu gençlerin naaşlarının mağarada oldukları gibi kalmaları ve ziyaretçiler tarafından rahatsız edilebilecek davranışlardan korunmaları için mağaranın üzerine bir bina yapılmasını teklif ettiler. Şehrin yöneticileri ise mağaranın üstüne bir mâbed yaptıracaklarını bildirdiler.
- İyi kimselere saygı göstermek maksadıyla onların kabirleri üzerine mâbed yapmak örf haline gelmişti. Bu gelenek neticede insanları putperestliğe götürdüğü için Hz. Peygamber yasaklayıp bunu yapan yahudi ve hıristiyanları da kınamıştır.

- لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ
- *"Allah Yahudilere ve Hristiyanlara lanet etsin. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler."*[3]
- Ayrıca şu uyarıda da bulunmuştur:
- ...أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ»
- *"İyi biliniz ki sizden önceki ümmetler, peygamberlerinin ve iyi kimselerinin kabirlerini mescid edinmişlerdi. Sakın siz kabirleri mescid edinmeyiniz; size bunu yasaklıyorum!"*[4]

---

[3] Buhari, Müslim.
[4] Müslim.

- سَيَقُولُونَ ثَلاَثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلاَّ قَلِيلٌ فَلاَ تُمَارِ فِيهِمْ إِلاَّ مِرَاءً ظَاهِرًا وَلاَ تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا **[22]**

- ***22. (İnsanların kimi:) "Onlar üç kişidir; dördüncüleri de köpekleridir" diyecekler; yine: "Beş kişidir; altıncıları köpekleridir" diyecekler. (Bunlar) bilinmeyen hakkında tahmin yürütmektir. (Kimileri de:) "Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir" derler. De ki: Onların sayılarını Rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Öyle ise Ashâb-ı Kehf hakkında, delillerin açık olması haricinde bir münakaşaya girişme ve onlar hakkında (ileri geri konuşan) kimselerin hiçbirinden malumat isteme.***

- Gerek Ehl-i kitap gerekse müslümanlar arasında onların sayıları ve kaldıkları süre hakkında farklı görüşler ileri sürüldü. Kur'ân-ı Kerîm, bir hikmete binaen bunların nerede ve ne zaman yaşadıkları, sayıları, isimleri ve –tercih edilen görüşe göre– kaldıkları süre hakkında bilgi vermedi. Sadece böyle bir olayın cereyan ettiğini bildirdi ve bu gençlerin sığındıkları mağaranın konumu hakkında bazı açıklamalarda bulundu. Ayrıca bu gençlerin sayıları hakkında farklı şeyler söyleyenler olduğunu ifade etti.
- Ancak Kur'an-ı Kerim bu söylenenleri "recmen bi'l-gayb" (karanlığa taş atar gibi tahminlerde bulunmak) diye vasıflandırdı. Bir görüşe göre "recmen bi'l-gayb" ifadesi ilk iki rakamla ilgilidir; "Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir" diye ifade edilen üçüncü rakama gelince onunla ilgili olarak "Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır" buyurulmuştur. Bu ifade gençlerin sayısının yedi olduğuna, sekizincisinin de köpekleri olduğuna dair bir ipucu olarak

değerlendirilmiştir. İbn Abbas, kendisinin bunu bilenlerden olduğunu ve bu gençlerin yedi kişi olduğunu söylemiştir (İbn Kesîr, V, 144).

- Bununla beraber "De ki: Onların sayılarını rabbim daha iyi bilir" cümlesi, bu tür konuları Allah'ın bilgisine havale etmenin ve vahyin bildirdiğinden fazla bir şey söylememenin daha uygun olduğunu, böyle konular hakkında ileri geri söz söylemenin bir fayda sağlamayacağını ifade etmektedir.

- **وَلاَ تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا [23]**
- ***23. Hiçbir şey için "Bunu yarın yapacağım" deme.***
- **إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِ رَبِّي لأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا [24]**
- ***24. Ancak Allah dilerse (yapacağım de). Unuttuğun zaman Allah'ı an ve "Umarım Rabbim beni, doğruya daha yakın olana eriştirir." de.***
- Ashâb-ı Kehf kıssası Hz. Peygamber'e sorulduğunda "Allah izin verirse" demeden, "Yarın size cevap vereceğim" dedi. Bu sebeple bir süre vahiy kesildi. Bu bir uyarıydı.

- Bir şeyin meydana gelmesi için sadece insanın iradesi yeterli değildir, Allah'ın da onun olmasını dilemesi gerekir. Bu irşad ve uyarılar sebebiyle gelecekte bir işi yapmaya niyet ederken işi Allah'ın iradesine bağlamak yani "Allah izin verirse" demek güzel görülmüştür. Türkçe'de yaygın olarak kullanılan ve âyet metnindeki lafza uygun bir dilek ifadesi olan "inşallah" deyiminin anlamı da budur (başka bazı âyetlerde de bu ifade aynı lafızla yer alır, meselâ bk. Kehf 18/69; Kasas 28/27; Sâffât 37/102).

- **وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلاَثَ مِئَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا [25]**

- ***25. Onlar, mağaralarında üçyüz yıl kadar kaldılar ve dokuz yıl da buna ilave etmişlerdir.***

- Buna göre Ashab-ı Kehf mağarada 309 yıl kalmış oluyordu. Bazı tefsirlerde bu sayının kameri takvimine göre olduğu belirtilmektedir. 309 kameri yılın karşılığı ise miladi 300 yıldır.

- Rivayete göre ehl-i kitaptan bazıları, Ashab-ı Kehf'in mağaraya girişinde itibaren Hz. Muhammed'in zamanına kadar geçen sürenin 300 sene olduğunu iddia etmişlerdir ki, Allah, şu beyanı ile onların bu iddiasını reddetmektedir.
- قُلِ اللهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا [26]
- ***26. De ki: Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gizli bilgisi O'na aittir. O'nun görmesi de, işitmesi de şâyanı hayrettir. Onların (göklerde ve yerde olanların), O'ndan başka bir yöneticisi yoktur. O, kendi hükümranlığına kimseyi ortak etmez.***

- Müfessirler bu âyetleri birbirinin tamamlayıcısı olarak ele almış ve bunların tefsiri hakkında iki farklı görüş belirtmişlerdir:
- a) 25. âyet, daha önce Ashâb-ı Kehf'in sayıları hakkında farklı şeyler söyleyenlerin sözüdür. İnsanlar onların sayıları hakkında ihtilâf ettikleri gibi, kaldıkları süre hakkında da farklı rakamlar söylemişlerdir. Kimileri, "Onlar mağaralarında üç yüzyıl kalmışlardır" derken, bazıları da dokuz yıl daha ekleyerek "Üç yüz dokuz yıl kaldılar" demişlerdir.
- İbn Mes'ûd'un, âyetin başına "ve kâlû" (ve dediler ki) cümlesini ilâve ederek okuması da bu görüşü desteklemektedir. Buna göre Allah, Ashâb-ı Kehf'in sayısını da mağarada kaldıkları süreyi de bildirmemiştir. Nitekim 26. âyette bu bilginin sadece Allah katında olduğu belirtilmiştir. 19. Ayette de Ashâb-ı Kehf'in kendileri de birbirlerine, ***"Rabbiniz kaldığınız müddeti daha iyi bilir"*** demişlerdi. Bize göre, âyetlerin sıralanışı ve birbirini tamamlayan işaretleri bu yorumun isabetli olduğunu göstermektedir.

- b) 25. âyet Allah'ın sözüdür. Bu takdirde Ashâb-ı Kehf mağarada üç yüz dokuz yıl kalmışlardır. Bir tefsire göre Ehl-i kitap da Ashâb-ı Kehf'in mağarada üç yüzyıl uyuduklarını söylemiştir. Buna göre âyetteki üç yüzyıldan sonra "dokuz da ilâve ettiler" ifadesi, Araplar'ın kullandığı 309 sayısının ay yılına, Ehl-i kitabın söylediği 300 sayısının ise güneş yılına denk olduğuna işaret edebilir. Bu takdirde 26. âyet onların mağarada kaldıkları süreyi belirterek insanların bu konudaki ihtilâflarını ortadan kaldırmış ve Allah'ın konuyu herkesten daha iyi bildiğini vurgulamış olur.

Kıssadan Alınacak Dersler:

- **1.** Ashâb-ı Kehf kıssası ile Yüce Allah¸ öldükten sonra dirilişin gerçek olduğunu¸ dünyada insanlar üzerinde canlı ve etkili bir örnekle göstermek istemiştir.
- **2.** Kehf Sûresi¸ Mekke müşriklerinin müslümanlar üzerinde baskı ve işkenceyi iyice artırdığı Mekke'nin zor dönemlerinde inmiştir. Ashâb-ı Kehf kıssasında anlatılanlar ile bu âyetlerin indiği sıralarda Mekke'de yaşayan Peygamberimiz ve ona bağlı Müslümanların yaşadıkları arasında pek çok benzerlik vardır. Şöyle ki: Ashâb-ı Kehf'in sayısı azdı¸ Mekke dönemindeki ilk Müslümanların sayısı da azdı. Ashâb-ı Kehf¸ makam mansıp sahibi babaları karşısında güçsüz durumda idiler¸ Mekke'deki Müslümanlar da öyle idi. İlk Müslümanların büyük bir kısmı genç ve kölelerden oluşmakta idi. Her iki grup da inanmayanların baskı ve işkencelerine maruz kalmıştı. Her iki kesim de rahatlarını terk edip Allah yolunda zorlukları göze almışlardı. Ashâb-ı Kehf tarihe geçmiştir¸ Mekke'deki ilk Müslümanlar da öyle. Mekke'deki insanların

çoğu lüzumsuz tartışma ve işlerin içerisinde idiler. Ashâb-ı Kehf kıssasında lüzumsuz tartışmalardan insanlar sakındırılmaktadır. Nitekim mesajın evrensel olması için¸ kıssanın geçtiği yer¸ zaman ve kahramanları açıklanmamıştır..

- **3.** Ashâb-ı Kehf, inanan, ama imanları üzerinde titizlik gösteren, sayıca küçük bir grup gençti. Onlar, toplum içerisindeki konumlarına rağmen gerçeğe inanmaktan geri kalmayarak kirli toplumda temiz kalınabileceğinin en çarpıcı örneğini vermişlerdir.
- **4.** İman etmek yeterli değildir. İmanı korumak ve bunun için gerekli tedbirleri almak da önemlidir. Nitekim Ashâb-ı Kehf¸ iman ettikten sonra bulundukları yerde kalmanın¸ imanlarına zarar verebileceğini anladıkları için¸ yerlerini terk etmişlerdir. İnanç göçü demek olan Hicret¸ kaçış değil¸ bir çıkış yoludur. Uzlet de insanlarla irtibatı tamamen kesmek değil¸ tıkanma noktasına gelindiğinde insanın kendini dinlemesi ve geleceğe hazırlamasıdır. İnanan insan¸ bulunduğu şart ve çevrede inancını koruyamayacağını yahut inandığı gibi

yaşayamamayacağını anladığı zaman¸ orayı terk etmelidir. Bu yöneliş¸ ona yeni çıkış yolları ve alternatifleri beraberinde getirecektir. En azından böyle bir girişimle iç huzuru elde edecektir.

- **5.** İnsan¸ imanını koruyabilmek ve inandığı gibi yaşayabilmek için yardım ve desteğini göreceği salih arkadaşlar edinmelidir. İyilerle bir ve beraber olmak¸ erdemlerin başında gelir ve bu birliktelik herkese dünya ve âhirette şeref kazandırır. Ashâb-ı Kehf'in peşine takılan köpek bile Kur'ân'da anılmaya değer bulunmuştur.

- **6.** Tedbir ve dua hedefe ulaşmak için gerekli en önemli unsurlardandır. Ashâb-ı Kehf de uykuya yatırılmadan önce ve sonra aslâ tedbiri elden bırakmamışlar¸ kul olarak yapılması gerekeni yaptıktan sonra¸ Allah'a güvenip dayanmışlardır. Bu meyanda gizlice toplumlarından ayrılmışlar¸ uyandıktan sonra da alışveriş için şehre gönderdikleri arkadaşlarına tedbirli ve dikkatli olmasını sıkı sıkı tembih etmişlerdir.

- **7.** Onlar¸ karma bir toplumda yaşayanlar olarak yiyecek ve içeceklerine dikkat etmişler¸ helal ve temiz yiyecekleri almaya özen göstermişlerdir.
- **8.** İnsanları aciz bırakan harikulade olaylar demek olan mucizeler¸ Yüce Allah'ın erişilmez gücünü göstermek ve insanlığı tevhîde davet için gerçekleştirilmiştir. Ne var ki tarih boyunca insanlar mucizeleri temel amaçlarından saptırmış yahut onun asıl amacını gölgeleyen lüzumsuz tartışma ve ayrıntılara dalmışlardır. Kur'ân ise diğer kıssalar gibi Ashâb-ı Kehf kıssasını da bize mesaj verecek yönleriyle anlatmış ve Ashâb-ı Kehf'in sayısı¸ isimleri¸ ne kadar süreyle uyutuldukları¸ nerede ve ne zaman yaşadıkları gibi ayrıntılar hususunda gereksiz tartışmalara girilmemesini istemiştir.
- **9.** Ashâb-ı Kehf'e gelen ilâhî yardımlar¸ onların yolunda olunduğu sürece diğer insanlara da gelecektir. Bu yardımların keyfiyet ve şekli değişebilir. Ama Yüce Allah dinine sahip çıkanları asla yardımsız bırakmayacaktır. Bu¸ O'nun değişmez va'didir. Yeter ki bu¸ hak

edilebilsin; tıpkı Ashâb-ı Kehf gibi iman¸ sabır ve kararlılıkla¸ iknâ edici delillerle tevhîd mücadelesi içerisinde olunabilsin.

- **...وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا**

- ***Kim Allah'tan sakınırsa onun için bir çıkış var eder.***[5]

- **10.** Tevhîd tarihinde genel olarak Tevhîd hareketinin başlarında zorlu mağara dönemleri olmuştur. Hz. Yusuf'un hayatında kuyu ve zindan¸ Ashâb-ı Kehf'in hayatında mağara gibi¸ Hz. Peygamber'in hayatında da Hirâ günleri gibi. Ancak Tevhîd erlerini yetiştiren bu zorlu günler¸ gelecekteki parlak günlerin habercisi olmuştur.

- **11.** Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

[5] Talak, 2.

- مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ
- *"Cuma günü Kehf Sûresini okuyan kimsenin iki Cuma arası nurla aydınlanır."*[6]
- **12.** İnsanlığın din¸ vicdan ve ifade özgürlüğüne dünden daha fazla muhtaç olduğu günümüzde Ashâb-ı Kehf kıssası¸ hem baskıcı zâlimler¸ hem de onların zulmüne maruz kalan mazlumlar tarafından iyi okunmalı ve gereken dersler alınmalıdır.
- **13.** Ashab-ı Kehf'in gençler olarak nitelenmesi, övme ve onaylama nitelemesidir. Bu da gençlerin ve gençliğin önemini vurgulamaktadır. Çünkü gençlik verimlilik, yapıcılık, girişim ve hareket dönemidir.

---

[6] S. Kübra, Beyhaki.

- **14.** Kesin delil ve açık hüccete dayanmayan hiçbir düşünce veya çağrı kabul edilmez. Bu temel kuraldan yoksun ilkeler ve çağrılar ne kadar da çoktur!
- **15.** Şehre gönderdikleri arkadaşlarına söyledikleri ***"Nazik davransın"*** sözü, Kur'an'ın açık bir tabelası, hayatta zarif olma ve başkalarıyla ilişkilerde nezaketle davranma konusunda doğru yolu gösteren bir fenerdir.
- **16.** 22. Ayette geçen
- **وَلاَ تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا**
- ***"Onlar hakkında onların hiçbirinden bir şey sorma"*** sözü, öncekilerin öykülerine karşı nasıl davranmamız gerektiğine ilişkin Kur'an'ın bir kuralını ortaya koymaktadır. O da öyküler hakkında öncekilerden bir şey sorma ve söylediklerini alma yasağıdır.

- **17.** Kur'an, vereceğimiz sözleri Allah'ın dilemesine bağlamayı ve "Bunu İnşallah yapacağım" demeyi bize öğretmektedir Evrende, hayatta ve insanın hareketinde meydana gelen her şeyin Allah'ın takdiri ile meydana geldiği, onun iradesine uygun gerçekleştiği ve iradesi dışında hiçbir şeyin meydana gelmediği, Kur'an'ın kesin gerçeklerindendir.
- **18.** Bu kıssa Kur'an'ın Muhammed'in sözü değil, Allah'ın kelamı olduğunu gösteren on beşten fazla delil içermektedir. Değilse, kimsenin bilmediği bütün bu ayrıntıları ona kim bildirmiştir?